

zenden jaren geleden kettingen met barnsteenkralen gevonden.

Barnsteen komt wat vaker voor aan de stranden van de Oostzee en men denkt dat het barnsteen, zoals het soms aan onze stranden gevonden wordt, vooral bij aanhoudende oostenwinden in de Noordzee terugkomt.

Wat is barnsteen eigenlijk?

Zoals boven reeds vermeld gaat het om een fossiel hars, dat ongeveer 50.000.000 jaar geleden werd gevormd door naaldbomen die in die periode (Eoceen) een groot deel van Noord-Europa bedekte. Het klimaat was toen subtropisch. Later, toen het klimaat kouder werd, stierven deze naaldbomen en werden zij langzamerhand bedekt met zand, klei e.d. Via een ingewikkeld indampings- en oxydatieproces ontstond uit het hars van deze naaldbomen het huidige barnsteen. Grote gedeelten van deze voormalige naaldbossen worden nu door de zee overspoeld. Vandaar dat barnsteen ook op de stranden aanspoelt.

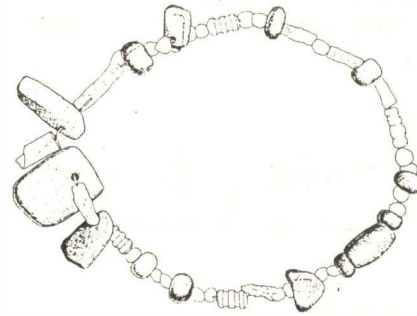
Voor aan de Hollandse kust is barnsteen heel zeldzaam. Een 55-tal stukjes, in twee dagen verzameld bij Scheveningen in 1973, wordt als een unieke vondst beschouwd.

Wie schetst mijn verbazing toen ik op 21 november jl., na een stevige storm, direct ten zuiden van Noordwijk, tussen het aanspoelsel van mosdiertjes her en der kleine lichtbruine glinsterende steentjes vond. Ik durfde nauwelijks te geloven, dat het hier om barnsteen ging, maar enkele kenmerken, zoals het gewicht, kwamen toch behoorlijk met barnsteen overeen. Binnen drie kwartier wist ik een heel sigarenkistje vol met deze kleine stenen te verzamelen.

Voor de zekerheid ben ik enkele dagen daarna naar het

Rijksmuseum voor Geologie aan de Hooglandse kerkgracht te Leiden gegaan. Aldaar kon men, na enig onderzoek, bevestigen dat het hier om barnsteen ging. Het spreekt voor zich dat ik na deze mededeling nog verschillende andere stukken strand heb afgezocht, maar helaas het barnsteen was inmiddels op dezelfde manier verdwenen als het er gekomen was. Het sigarenkistje met barnsteen doet mij nog regelmatig aan deze bijzondere ervaring herinneren.

Toen ik dit verhaal net geschreven had - het was 31 januari jl. - ben ik toch nog even aan het strand gaan kij-



Kralensnoer uit vroege Bronstijd, gevonden bij Exloo

ken. In deze week had het behoorlijk gestormd, zodat er misschien weer een kans was op nieuwe vondsten. En jawel hoor, binnen een uur had ik zelfs een hele jam-pot vol. Bovendien waren vele stukken ook groter. Ik weet niet waar dit eindigt. In elk geval heb ik nog geen duidelijke verklaring voor deze toevloed van barnsteen aan het Noordwijkse strand. Misschien dat een der lezers van dit artikel mij op weg kan helpen.

Gierzwaluwen in Noordwijk-Binnen

Hein Verkade

In 1992 heb ik een poging gedaan tot een schatting van het aantal broedparen van de Gierzwaluw in Noordwijk-Binnen te komen.

De aanleiding voor dit onderzoek is drieledig. Zelf in de kern van Noordwijk-Binnen wonend, vraag ik mij al langer af, waar en hoeveel Gierzwaluwen zich onder onze daken en in muurspleten bevinden.

Dan is er de aandacht die het SOVON voor deze soort vraagt in het kader van het Bijzondere Soorten Projekt (BSP). De meest directe reden is echter het enige paar Gierzwaluwen dat elk jaar trouw onder telkens dezelfde dakpan in Offem broedt. Zeker vier jaren achtereen is nu de nestholte bezet in de oude schuur van de familie Salman gelegen in de uiterste zuid-westhoek van het landgoed. Elk voorjaar raak ik weer geboeid door het bijzondere en geheimzinnige gedrag van deze vogels.

Twee methoden werden gebruikt om tot een schatting van het aantal broedparen te komen.

Ten eerste werd bij geschikte panden gepost en het aantal plaatsen waar Gierzwaluwen invliegen geteld. Het vinden van panden die door Gierzwaluwen worden bewoond brengt ons direkt bij de tweede methode. Kolo-

nies zijn te ontdekken door in het dorp te zoeken naar plaatsen waar vooral s'avonds Gierzwaluwen luidruchtig in groepjes rondvliegen. De gemiddelde grootte van deze groepjes is een indicatie voor het totale aantal broedvogels in het pand. Dit aantal gedeeld door twee is dan de schatting van het aantal broedparen.

De mooie zomer van 1992 hielp een handje mee bij de inventarisatie. Vele mooie avonden in Juni en Juli ging ik er per fiets of lopend op uit richting kolonies.

Via methode 1 lukte het om 119 nestplaatsen verdeeld over 42 panden (kolonies) op te sporen. Daarmee was het beeld geenszins compleet. Veel daken en muren zijn door andere bouwsels niet te overzien en daarnaast zijn veel daken en zelfs panden niet vanaf de openbare weg zichtbaar. Na overleg met bewoners was het altijd mogelijk de 'onzichtbare' daken vanuit privé-tuinen een keer te observeren. Vaak zijn echter meerdere bezoeken nodig om een compleet overzicht van een kolonie te krijgen. Kortom, het totale aantal broedparen moest via methode 2 verkregen worden.

Probleem bij deze methode is dat niet alleen vogels uit de desbetreffende kolonie in de groep meevliegen maar ook die van andere, vaak zeer nabijgelegen kolonies. Dus kan alleen het gemiddelde van meerdere tellingen

tot een redelijk betrouwbaar aantal leiden. Op deze manier is de schatting van het totale aantal broedparen van de Gierzwaluw in Noordwijk-Binnen op 235 gekomen, verspreid over 48 panden. Broedparen is trouwens niet het juiste woord. Onder de paren bevinden zich ook de één jaar oude vogels die al wel een territorium bezitten, maar nog niet broeden. Dit betreft volgens de Engelse gierzwaluwenkenner Lack ongeveer éénzesde deel van de totale populatie. Wanneer we de grootte van de Noordwijkse kolonies op een rij zetten komt het volgende beeld naar voren:

Grootte van de kolonie	aantal kolonies
1 paar	13
2 - 5 paar	17
6 - 10 paar	13
11 - 20 paar	2
21 paar en meer	3

Wanneer het aantal paar Gierzwaluwen per straat wordt gerangschikt vormen zich onderstaande totalen:

Aantal paren Gierzwaluwen per straat

Straat	aantal paren
Bronckhorststraat	70
Pickéstraat	42
Vinkenlaan	22
Voorstraat	22
Douzastraat	22
Offemweg	17
IJmuidersstraat	8
Zeestraat	8
Scheveningsestraat	6
Kerkstraat	5
Molenstraat	4
v. Limburg Stirumstraat	3
Achterzeeweg	2
Heilige Geestweg	2
Sint Jeroensweg	2
Hogeweg	1
Overige straten	10
Totaal Noordwijk-Binnen	235

Onder "overige straten" zijn de vermoedelijke broedge-

vallen gerekend die nog niet goed gelokaliseerd zijn.

Tot slot nog enige opmerkingen over de 119 reeds genoemde nestholtes.

Verreweg de meeste nesten bevinden zich onder Oudhollandse dakpannen waarbij de helling van de daken enorm varieert.

Daarnaast werden broedgevallen geconstateerd in ventilatiegaten van muren en in de ruimte tussen muur en dakgoot.

Alle bekende kolonies bevinden zich in panden die vóór 1940 gebouwd zijn. Een opvallend aantal daarvan betreft (voormalige) bollenschuren.

Panden met vrije aanvliegroutes (vaak hoekpanden) lijken favoriet bij Gierzwaluwen.

De verdeling naar windrichting van het invlieggat van het nest levert het volgende beeld op:

Verdeling naar windrichting

Noord	25
Oost	47
Zuid	24
West	23

Bovenstaand artikel doet misschien vermoeden dat er buiten het cijfermatige niet veel meer over Gierzwaluwen te vertellen is.

Niets is minder waar! Veel opmerkelijke gedragingen van Gierzwaluwen heb ik tijdens mijn inventarisatie kunnen aanschouwen. Deels worden deze in de literatuur beschreven en ook verklaard deels niet.

Zo is het opvallend hoeveel aanvliegpogingen sommige vogels moeten uitvoeren alvorens zij de nestholte binnengaan. Anderen hebben juist moeite het nest te verlaten.



Gierzwaluw

Meerdere malen kon ik constateren dat zij zich vanuit de onderste pannenrij eerst in de dakgoot lieten vallen, daar vervolgens uit klauterden en vanaf de gootrand wegvlogen.

Leuk was te horen dat volwassen vogels vanuit het nest duidelijk reageren op een luidruchtig langsvliegende groep.

Veel onderzoek zal nog nodig zijn om inzicht in zowel aantal als gedrag van Gierzwaluwen te krijgen.